

Lempäälän kunnan pohjavesialueiden suojelusuunnitelman päivittäminen

Yhdyskuntalautakunta 12.08.2025 § 118
405/11.00.01/2022

Valmistelija Elina Laukkanen ja Stina Tiittala

Asia

Lempäälän kunnassa on toteutettu pohjavesialueiden suojelusuunnitelman päivittäminen yhdyskunnan palvelualueen toimesta vuosien 2024-2025 aikana. Suojelusuunnitelman laatimisesta vastasi Ramboll Finland Oy ja suunnitelman laatimista ohjasi seurantaryhmä, jossa olivat edustettuina Lempäälän kunta (yhdyskunnan palvelualue), Lempäälän Vesi Oy, Pirkanmaan ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus, Maaseutuhallinto, Ympäristöterveys Pirteva sekä Pirkanmaan pelastuslaitos.

Tausta ja tavoitteet

Pohjavesialueen suojelusuunnitelmien laatiminen perustuu lakiin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004). Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisellä pyritään säilyttämään pinta- ja pohjavedet hyvässä kunnossa myös seuraaville sukupolville. Lempäälän pohjavesialueiden suojelusuunnitelman päivittäminen sisältyy toimenpiteenä Pirkanmaan vesienhoidon toimenpideohjelmaan 2022–2027 ja tukee osaltaan vesienhoidon tavoitteiden toteutumista. Lempäälän kunnan nykyinen pohjavesialueiden suojelusuunnitelma on laadittu vuonna 2012. Pirkanmaan ELY-keskus on myöntänyt harkinnanvaraista valtionavustusta suojelusuunnitelman päivitystyöhön.

Pohjaveden suojelun tavoitteena on turvata vedenhankinnalle tärkeät ja vedenhankintaan soveltuvat pohjavesivarannot ja niiden antoisuuden säilyminen sekä estää pohjaveden laadun heikkeneminen. Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmilla ei ole suoria oikeusvaikutuksia, vaan ne ovat luonteeltaan toimintaa ohjaava suunnitelmia. Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmaa sovelletaan kuntatasolla mm. maankäytön suunnittelussa sekä viranomaisvalvonnassa ja lupakäsittelyissä suojelutavoitteiden saavuttamiseksi. Pohjavesialueiden suojelu heijastuu positiivisina vaikutuksina asukkaiden terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen. Pohjavesialueiden suojelun ensisijaisena tavoitteena on hyvälaatuisen talousveden saannin turvaaminen asukkaiden käyttöön. Lempäälän pohjavesialueilta saatava pohjavesi muodostaa noin 25 % Lempäälän Vesi Oy:n jakelemasta vedestä ja vaikuttaa yhteensä noin 20 000 asukkaan vesihuoltoon.

Suojelusuunnitelman ajan tasalla pitäminen on tärkeää. Pohjavesialueiden suojelusuunnitelman päivittämisen myötä saadaan tarkasteltua aiemmin tunnistettujen riskien nykytila sekä tunnistetaan mahdolliset uudet riskit. Pohjavesialuekohtaiset toimenpiteet, joilla riskejä voidaan vähentää, saadaan ajan tasalle ja pohjavesialueiden suojelutyötä voidaan kohdentaa ja toteuttaa jatkossa paremmin. Myös suojelusuunnitelman kohteena olevan alueen maankäytössä, pohjavesiolosuhteissa ja vedenhankintakäytössä on voinut tapahtua muutoksia sekä toisaalta pohjavesialueesta ja sen suojelutarpeesta on voitu saada käyttöön uutta tutkimustietoa.

Suojelusuunnitelman kattavuus

Lempäälän pohjavesialueiden suojelusuunnitelma koskee neljää luokiteltua pohjavesialuetta, joista Lempäälä-Mäyhäjärvi A, Lempäälä-Mäyhäjärvi C ja Leukamaa ovat 1.luokan eli vedenhankintaa varten tärkeitä

pohjavesialueita ja Henneri on 2.luokan eli vedenhankintakäyttöön soveltuva pohjavesialue.

Suojelusuunnitelman sisältö

Suojelusuunnitelmaluonnos sisältää ajantasaiset tiedot pohjavesialueiden pohjavesiolosuhteista, vedenottoamoista ja niiden tarkkailusta sekä riskikartoituksen ja riskienarvioinnin. Suunnitelmassa esitetään toimenpidesuosituksia pohjavesialueille sijoittuville toiminnoille ja maankäytölle pohjaveteen kohdistuvien riskien ehkäisemiseksi. Suojelusuunnitelmaluonnokseen sisältyy myös tarkastelu ilmastonmuutoksen pohjavesivaikutuksista sekä Lain viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005) mukainen ympäristövaikutusten arviointi.

Alla olevaan taulukkoon 1 on koottu toimenpideohjelmaan sisältyviä toimenpide-esityksiä pohjavesiriskien pienentämiseksi. Tarkemmin toimenpide-esitykset, niiden aikataulu ja toteutus on esitetty suojelusuunnitelman liitteessä 6. Myös muut suojelusuunnitelmaan liittyvät julkiset liitteet esitetään liitteinä. Vain viranomaiskäyttöön tarkoitettuja liitteitä ei sisällytetä aineistoon. Näitä ovat tarkemmat pohjavesialuekartat ja riskikohdekartat.

Taulukko 1.

- Vedenottoamoilla ja muualla pohjavesialueilla tehtävää tarkkailua ja tarkkailutietojen käytettävyyttä kehitetään. Tarkistetaan ennakoivan pohjaveden laadun ja määrän tarkkailun riittävyys.
- Vedenottamoiden suoja-alueiden rajaukset ja niitä koskevat määräykset tarkistetaan ja tarvittaessa päivitetään.
- Parannetaan pohjavesialueiden sijaintitiedon käytettävyyttä kunnan verkkosivuilla.
- Öljysäiliöiden määräaikaistarkastuksia priorisoidaan ja jatketaan. Öljysäiliöiden määräaikaistarkastusten ja kunnossapidon tärkeydestä sekä vaihtoehtoisista lämmitysratkaisuista tiedotetaan kiinteistöjen omistajia.
- Huomioidaan hulevesien johtamiseen ja käsittelyyn liittyvät, pohjavesien suojelun kannalta tarpeelliset määräykset Lempäälän kunnan rakennusjärjestyksen ja ympäristönsuojelumääräysten päivityksessä.
- Toteutetaan jätevesiviemäriin liittymättömien kiinteistöjen valvontaa vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella.
- Edistetään kiinteistökohtaisten jätevesien käsittelyjärjestelmien kunnostamista vaatimusten mukaisiksi.
- Jätevesiviemäriverkoston ja pumppaamoiden osalta huolehditaan jätevesivuotojen torjunnasta.
- Selvitetään vanhojen maa-ainesten ottoalueiden tilaa ja käynnistetään tarvittaessa kunnostustoimenpiteet alueiden priorisointiin perustuen.

- Tarkistetaan tiealueilla olevien pohjavesisuojausten riittävyys ja kunto. Parannetaan pohjavesialueiden sijaintia osoittavia merkintöjä (merkkien lisääminen mm. teiden varsiin).
- Selvitetään tiesuolauksen käytön vähentämistä tai vaihtoehtoisten liukkaudentorjuntamenetelmien käyttöä.
- Korvataan pohjavesialueille sijoittuvat pylväsmuuntamot suojakaukaloin varustetuilla puistomuuntajilla.
- Tarkastellaan maaperän tilan tietojärjestelmään kirjattujen tietojen ajantasaisuus ja kattavuus sekä mahdolliset toimenpidetarpeet pilaantuneiden maa-alueiden osalta. Ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin priorisoimalla kohteet esim. TUOPPI-pisteytysmallia hyödyntäen.
- Peltoviljelyn pohjavesivaikutusten vähentäminen tiedottamalla ja koulutuksella. Huomioidaan peltoviljelyn pohjavesivaikutusten seuranta ennakoivan pohjaveden tarkkailun suunnittelussa.
- Kunnan varikon tilan selvittäminen, toiminnan asianmukaisuuden varmistaminen sekä alueen pohjavesiriskien pienentäminen kaavoituksen keinoin.
- Riskikohteiden paikkatietoaineistoja ylläpidetään. Varmistetaan, että poikkeustilanteita varten laaditut listat vastuuhenkilöistä ovat ajan tasalla ja asianosaisten tahojen käytössä.
- Toimenpideohjelman toteutuksen tilanne sekä päivittämistarpeet käydään läpi seurantaryhmässä kerran vuodessa. Suojelusuunnitelman ja sen toimenpideohjelman päivittämisestä huolehditaan.

Asian käsittely

Päivitystyön tuloksena valmistui suojelusuunnitelmaluonnos, joka oli yleisesti nähtävillä 26.3.2025 – 24.4.2025 välisen ajan. Luonnoksesta pyydettiin lausuntoa Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolta, Pirkanmaan pelastuslaitokselta, Ympäristöterveys Pirtevalta, Valkeakosken kaupungin ympäristönsuojelulta, Lempäälän Vesi Oy:ltä sekä Elenia Oy:ltä. Suojelusuunnitelma luonnoksen kommentointimahdollisuudesta tiedotettiin erikseen maaseutuhallintoa, Itä-Lempäälän maamiesseuraa sekä pohjavesialueilla toimivia asukas- ja omakotiyhdistyksiä. Lisäksi suojelusuunnitelma luonnosta käytiin läpi sisäisesti yhdyskunnan palvelualueella ja Lempäälän Vesi Oy:n kanssa.

Lausunnot ja niiden huomioiminen

Suojelusuunnitelmaluonnoksesta antoi lausunnon Pirkanmaan ELY-keskus ja Lempäälän Vesi Oy. Saadut lausunnot on esitetty liitteenä. Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunnon johdosta suojelusuunnitelmaan lisättiin tietoa pohjavesialueiden kallioperästä ja siihen liittyvistä erityispiirteistä sekä kuvausta mahdollisista riskeistä. Lisäksi lisättiin tietoa pohjavesialueille osittain sijoittuvista tai läheisistä luonnonsuojelualueista. Pilaantuneiden maa-alueiden osalta esitettyä toimenpidettä täsmennettiin siten, että kunta tarkastelee yhdessä ELY-keskuksen kanssa maaperän tilan tietojärjestelmään kirjattujen tietojen ajantasaisuutta ja kattavuutta

sekä mahdollisia toimenpidetarpeita pilaantuneiden maa-alueiden osalta. Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmaan lisättiin Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunnon pohjalta tietoa vesihuoltolaitoksen riskienarviointiprosessista ja sen yhteydestä pohjavesien suojeluun sekä vesihuoltolaitoksen veloitteesta suorittaa riskiperusteista raakavesien tarkkailua omavalvontasuunnitelmansa ja sitä kautta terveydensuojelulain mukaisen valvontatutkimusohjelman kautta. Tämä tarkkailu voidaan tapauskohtaisesti yhdistää muuhun pohjavesien tarkkailuun synergiaan pyrkien. Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunnon johdosta suojelusuunnitelmaan tehtiin myös muita pienimuotoisia korjauksia käytettyjen termien osalta sekä numerointien, muotoilujen ja kirjoitusasun osalta.

Seurantaryhmän kokoontumiset muutettiin kerran vuodessa järjestettäväksi. Sekä Pirkanmaan ELY-keskus että Lempäälän Vesi Oy pitivät vuosittaisia seurantaryhmän kokoontumisia tärkeänä mm. suunniteltujen toimenpiteiden seuraamisen kannalta. Lempäälän Vesi Oy katsoi lisäksi, että varsinkin kunnan varikkoalueen tulevaisuus tulisi ratkaista. Varikkoalueen osalta esitetään toimia (2026 alkaen) alueen käytön asianmukaisuuden varmistamiseksi. Alueen maankäyttöä on tarkoitus kehittää kaavoitusohjelman 2025 mukaisesti (kaavan alustava käynnistymisvuosi 2028), niin että pohjavesiriskit pienenevät laadittavan asemakaavan ja sen toteutumisen myötä.

Lausuntojen johdosta pohjavesialueiden suojelusuunnitelmaan tehtyjen muutosten ja täydennysten ei katsottu edellyttävän pohjavesialueiden suojelusuunnitelman uudelleen nähtäville asettamista. Tehdyillä muutoksilla ei katsottu olevan vaikutusta yleiseen tai yksityiseen etuun.

Muistutukset ja mielipiteet sekä niiden huomioiminen

Suojelusuunnitelmaluonnoksen nähtävillä oloaikana saatiin kaksi Hennerin pohjavesialueella toimivan yhdistyksen mielipidettä/muistutusta. Toisessa esitettiin, että Hennerin pohjavesialueen säilyttämiseen 2. luokan pohjavesialueena ei ole perusteita. Toisessa taas pidettiin hyvänä, että kunnassa kuuluu useampia pohjavesialueita suojelusuunnitelmaan ja että Hennerin alue on yksi näistä, ja tärkeä pitää suojelusuunnitelmassa. Muistutusten/mielipiteiden johdosta suojelusuunnitelma luonnokseen ei tehty muutoksia. Pohjavesialueiden suojelusuunnitelman päivittämisen yhteydessä ei tehdä pohjavesialueiden rajauksiin ja luokituksiin liittyviä ratkaisuja. Suojelusuunnitelman yhteydessä tunnistetaan luokiteltujen pohjavesialueiden osalta niitä toimenpiteitä, joita veden hankinnan kannalta tärkeiden sekä veden hankintaan soveltuvien pohjavesialueiden suojelemiseksi on tarpeen tehdä. Pirkanmaan ELY-keskus vastaa pohjavesialueiden luokituksista ja rajauksista. Edellisessä Pirkanmaan ELY-keskuksen vuoden 2020 ratkaisussa Hennerin pohjavesialue katsottiin perustelluksi säilyttää luokassa 2 eli veden hankintaan soveltuvana pohjavesialueena.

Täytäntöönpano

Kunnan on julkaistava suojelusuunnitelma ja tiedotettava siitä sekä toimitettava suojelusuunnitelma elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle merkittäväksi ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Toimivalta: Lempäälän kunnan hallintosäännön 5 luvun 2 §:n ja 5 §:n mukaan yhdyskuntalautakunta on toimivaltainen päättämään asiasta.

Lisätietoja: ympäristöpäällikkö, p. 040 133 7257,
elina.laukkanen@lempaala.fi

Esittelijä	Ympäristöpäällikkö
Päätösehdotus	Yhdyskuntalautakunta päättää hyväksyä Lempäälän kunnan pohjavesialueiden suojelusuunnitelman. Pohjavesialueiden suojelusuunnitelman toteutumisen seurantaryhmän kokousmuistiot tuodaan tiedoksi yhdyskuntalautakunnalle.
Päätös	Yhdyskuntalautakunta hyväksyi päätösehdotuksen yksimielisesti.
Tiedoksi	Kunnanhallitus, Pirkanmaan ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus, Lempäälän Vesi Oy, Pirkanmaan maaseutupalvelut, Ympäristöterveys Pirteva, Pirkanmaan pelastuslaitos